

The Implementation Model of the National Mobilization Strategy for the Leap Forward in Science and Technology in the Islamic Republic of Iran Based on the Second Phase Statement

Mohammad Mahdi Nejadnouri

Professor and Faculty Member, Supreme National Defense University, Tehran, Iran.

Mohammad Reza Hassani Ahangar

Professor and Faculty Member, Imam Hossein Comprehensive University, Tehran, Iran.

Seyyed Mostafa Mousavinejad

Ph.D. Student in Military Strategic Management (Corresponding Author).

Email: mousavimostafa20@yahoo.com

Abstract

Great achievements, such as the building of civilizations, are not created solely by elites and innovators; rather, they result from the synergy between public movements and societal developments. In other words, the collaboration of the general public with leadership has historically been a key factor in creating extraordinary outcomes. Accordingly, in the Second Phase Statement, Imam Khamenei calls for the creation of a national movement (National Mobilization) in seven fundamental areas, including science and technology. The present study aimed to develop an implementation model of the National Mobilization Strategy for the Leap Forward in Science and Technology in the Islamic Republic of Iran, based on the Second Phase Statement of the Revolution. The study was developmental and applied in orientation. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 14 science and technology experts and strategic managers, and analyzed using the Grounded Theory (GT) method with MAXQDA software, continuing until theoretical saturation was achieved. Using the GT method, a total of 97 categories were identified. For the concept of science and technology mobilization, the findings included 7 categories, 8 dimensions, 15 indicators, 9 structural factors, 20 contextual factors, 12 facilitating behavioral and contextual factors, 10 threatening behavioral and contextual factors, and 16 strategies and solutions.

Keywords: National Mobilization, General Movement, Science and Technology, Second Phase

الگوی پیاده‌سازی ایجاد حرکت عمومی و بسیج ملی علم و فناوری مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب

محمد مهدی نژاد نوری

استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

محمد رضا حسینی آهنگر

استاد و عضو هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع)، تهران، ایران

سید مصطفی موسوی نژاد

دانشجوی دکتری مدیریت راهبردی نظامی (نویسنده مسئول)

Email: mousavimostafa20@yahoo.com

چکیده

کارهای بزرگ از جمله تمدن‌سازی صرفاً به وسیله افراد بزرگ و نخبگان و مبتکران به وجود نمی‌آید بلکه نهضت‌ها، تحولات، و اصلاحات تاریخی و اجتماعی به واسطه هم‌افزایی این قشر و توده‌های مردمی به وجود می‌آید. به عبارتی دیگر همراهی حرکت توده‌های مردمی با حاکمان، عامل اصلی خلق پدیده‌های شگرف در تاریخ بوده است. به همین دلیل امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم مطالبه ایجاد حرکت عمومی (بسیج ملی) در هفت عرصه اساسی از جمله علم و فناوری را دارند. هدف مقاله حاضر «دستیابی به الگوی پیاده‌سازی ایجاد حرکت عمومی و بسیج ملی برای پیشرفت جهشی در حوزه علم و فناوری در چهارچوب بیانیه گام دوم» است. تحقیق حاضر از نظر جهت‌گیری توسعه‌ای و کاربردی است که داده‌های کیفی از طریق مصاحبه عمیق جمع‌آوری شده و با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد در نرم‌افزار MAXQDA مورد تحلیل قرار گرفته است. جامعه آماری تحقیق، خبرگان حوزه علم و فناوری و مدیران راهبردی کشور بوده که حجم نمونه آماری ۱۴ نفر از آنان تعیین و تا اشیاع نظری اجرا شد. برای تدوین الگو مطابق روش داده‌بنیاد که از نوع فرایندی بوده در مجموع ۹۷ مقوله استخراج و نتیجه‌گیری شد؛ برای مفهوم بسیج ملی و فناوری ۷ مقوله، ابعاد آن ۸ مقوله، شاخص ۱۵ مقوله، علل و عوامل ساختاری ۹ مقوله، علل و عوامل زمینه‌ای ۱۸ مقوله، علل و عوامل رفتاری و بافتاری تسهیل‌کننده ۱۲ مقوله، علل و عوامل رفتاری و بافتاری تهدیدکننده ۱۰ مقوله و راهبردها و راهکارهای بسیج ملی و ایجاد حرکت عمومی برای پیشرفت و گسترش علم و فناوری در چهارچوب بیانیه گام دوم نیز ۱۶ مقوله به دست آمده است.

کلیدواژه‌ها: حرکت عمومی، بسیج ملی، علم و فناوری، گام دوم

مقدمه

وقتی طول عمر یک حکومت و کیفیت یک حکومت بیشتر می‌شود که ایده، پیام، آرمان و اهداف آن در بین یکایک جامعه نهاده‌ین و تثبیت شود، هرچه بر تعداد افراد معتقد به یک آرمان و انقلاب و طرفداران آن افزوده شود، آن حکومت از یک‌سو بقای بیشتری خواهد داشت و از سوی دیگر به اهداف و آرمان‌هایش خواهد رسید.

محور پیشرفت‌های انقلاب اسلامی و کشور علاوه بر رهبری اصیل اسلامی، حمایت و مشارکت و پشتیبانی مردمی و امامین انقلاب اسلامی بوده است که آنان این مهم را مبتنی بر آیات قرآن کریم درک نموده‌اند. که قرآن کریم می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ وَ بِالْمُؤْمِنِينَ»^۱؛ «این خیل عظیم مؤمنینی که در اینجا مورد اشاره آیه قرآن قرار گرفته‌اند، عبارت دیگری است از آنچه امروز به نام «بسیج» در جامعه ما وجود دارد» (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار فرماندهان نواحی، پایگاه‌ها و گردان‌های بسیج کشور؛ ۱۳۷۴/۰۹/۰۸).

اکنون نیز امام خامنه‌ای در متن بیانیه تصریح کرده‌اند که باید به دو هدف نزدیک‌تر شویم: «دهه‌های آینده دهه‌های شما است و شما باید کارآزموده و پُرانگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی است، نزدیک کنید» (بیانیه گام دوم).

از منظر ایشان در هفت عرصه گام دوم از جمله علم و فناوری نیازمند ایجاد حرکت عمومی هستیم؛ «اینجانب همواره به دانشگاه‌ها و دانشگاهیان و مراکز پژوهش و پژوهندگان، گرم و قاطع و جدی در این باره تذکر و هشدار و فراخوان داده‌ام؛ ولی اینک مطالبه عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید» (بیانیه، توصیه اول). ایشان مجدداً در اول خرداد ۱۳۹۸ در جمع دانشجویان درخواست مطالبه عمومی دادند: «ما به یک حرکت عمومی به سمت آن چشم‌انداز نیاز داریم؛ باید یک حرکت عمومی در کشور راه بیفتد؛ البته این حرکت وجود دارد؛ منتها بایستی انضباط

۱. سوره مبارکه انفال ۶۲: ای پیامبر، خدای متعال تو را، هم به وسیله نصرت خودش و هم از طریق مؤمنین، مؤید قرار داد و کمک کرد.

پیدا کند، سرعت پیدا کند و پیشرفتش به سمت آن چشم‌انداز محسوس باشد. این حرکت طبعاً با محوریت جوان متعهد است؛ جوان‌های متعهد، محور این حرکت‌اند ... به سمت تمدن اسلام و جامعه اسلامی و تحقق دین خدا.»

بنابراین مسئله اصلی پژوهش این است که الگوی پیاده‌سازی راهبرد بسیج ملی (حرکت عمومی) در پیشرفت و گسترش جهشی علم و فناوری جمهوری اسلامی ایران منطبق بر هدف‌گذاری بیانیه گام دوم چه می‌تواند باشد؟

۱. پیشینه پژوهش

محمدباقر ذوالقدر (۱۳۸۸) در رساله دکتری با عنوان راهبرد بسیج ملی به دنبال ارائه مدل مناسب برای تدوین سند راهبرد بسیج و تهیه راهبردهای بسیج برای مواجهه با اقتضائات حال و آینده بوده است. و نتیجه آن عبارتست از: ۱. در تدوین و تنظیم سند راهبرد، توجه به علائق، سلائق و مطالبات ذی‌نفعان و ذی‌علاقگان کلیدی و در رأس آنان رهبر انقلاب و فرمانده معظم کل قوا یک اصل انکارناپذیر است؛ ۲. همه عرصه‌ای بودن بسیج و اصل تناسب، توازن و هماهنگی در بسیج، از توجه و عنایت جامع‌نگر و هم‌راستا به تمامی حوزه‌ها و سامانه‌های تأثیرگذار بسیج حکایت می‌کند و این نکته را روشن می‌سازد که در بسیج، هم‌زمان باید به همه این حوزه‌ها و سامانه‌ها توجه شود و بر همین مبنا در تدوین این سند، راهبردهای موضوعی مبتنی بر حوزه‌ها و سامانه‌های اصلی بسیج تنظیم و ارائه گردیده است.

خانم عطیه بحرانی، و زهرا فروتنی (۱۴۰۲) در پژوهشی به مفهوم و پیشران‌های مرجعیت علمی در گفتمان تمدنی مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) پرداخته‌اند. سؤال پژوهش مفهوم مرجعیت علمی و همچنین پیشران‌های مرجعیت علمی در بیانات مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) بوده و نتایج حاصله در جدول (۱)، آمده است.

جدول ۱: الگوهای پیشران‌های مرجعیت علمی از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

ردیف	پیشران‌های مرجعیت علمی
۱	اسلام مشوق علم: هماهنگی علم و دین؛ بهره‌گیری از مبانی دینی در تولید علم
۲	خودکفایی علمی و نفی وابستگی: خوداتکایی و بومی‌سازی علم؛ نفی تقلید کورکورانه
۳	علم اخلاق‌مدار و عدالت‌محور: علم مبتنی بر اخلاق و معنویت؛ علم عدالت‌محور
۴	تلاش برای تحقق چشم‌انداز علمی: آینده‌نگری؛ برنامه‌ریزی برای چشم‌انداز علمی؛ آرمان‌گرایی
۵	جهاد علمی: گفتمان‌سازی تولید علم؛ تولید علم و فناوری؛ بسترسازی برای تولید و توسعه
۶	تلاش برای کسب مرجعیت علمی در جهان: کسب مرجعیت علمی؛ شکستن مرزهای دانش
۷	علم نافع: علم نافع و آینده‌نگر؛ رویکرد مسئله‌محور
۸	خلاقیت و نوآوری علمی: خلاقیت و نوآوری در تولید علم و فناوری
۹	اقتصاد دانش‌بنیان: تبدیل علم و فناوری تولید و اقتصاد دانش‌بنیان
۱۰	یادگیری از تجارب دیگران توأم با تولید علم: تعامل با مراکز علمی جهان توأم با دانش‌افزایی

منبع: (بحرانی، و فروتنی، ۱۴۰۲)

تولید علم و فناوری (اصول و راهبردها) (۱۳۸۵) توسط جمعی از محققان و دانشجویان دکترای مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهیه شده است و به راهبردهای مناسب تولید علم و فناوری در جمهوری اسلامی ایران در راستای سند چشم‌انداز بیست‌ساله اشاره شده و برخی راهبردهای منتخب به شرح زیر تعیین شده است.

۱. توانمندسازی منابع انسانی در حوزه‌های اولویت‌دار در راستای دستیابی به مرزهای دانش، نوآوری، تولید و انتقال فناوری‌های نوین؛ ۲. طراحی شبکه انتقال علم از خارج به داخل با بهره‌گیری از فرصت جهانی نخبگان ایرانی خارج از کشور و بهبود تراز انتقال دانش

ملی؛ ۳. ارتقای سطح فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در جامعه، تشکیل جامعه اطلاعاتی، توسعه و تکمیل زیرساخت‌های مناسب به منظور افزایش تولید کالاها و خدمات دانش‌پایه؛ ۴. تبیین مبانی نظری و معرفت‌شناسی توسعه علمی و توسعه ملی براساس ارزش‌های اسلامی در راستای ارتقای سطح، بهبود کیفیت و ارتباط میان آن‌ها

۲. مفهوم‌شناسی

الگوی پیاده‌سازی: اگرچه در گذشته و موضوعات عادی و در سطح خرد، اجرا و پیاده‌سازی را یک مرحله و یک بخش از فرایند اجرای برنامه تلقی می‌کردند، ولی در حال حاضر و به‌ویژه در سطح کلان و ملی و همچنین پروژه‌های بزرگ با توجه به ماهیت اقدامات مربوط، نمی‌توان آن را همان مرحله اجرا دانست چراکه طرح‌ریزی و پیاده‌سازی با توجه به اهمیتی که در اجرای برنامه‌های راهبردی پیدا کرده است و بدون آن عملیات اجرا دچار مشکل می‌شود، بنابراین باید پیاده‌سازی را در فرایند مدیریت راهبردی مقدم بر اجرا آورد و آن را حلقه‌های بین تدوین راهبرد و اجرا تصور نمود و زمینه‌ساز و بسترساز یک اجرای خوب و موفق تلقی کرد (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۳۷۵).

اعرابی و خدادادی (۱۳۸۵) به متغیرهایی در الگوی پیشنهادی اجرای سند چشم‌انداز توجه کرده‌اند که عبارتند از: تعیین راهبرد و هدف‌های سالانه، سبک رهبری، ساختار، سیستم مدیریت منابع انسانی، زیرساخت‌های مورد نیاز در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و فناوری، فرهنگ سازمانی، ارتباطات، برنامه بودجه سالیانه و محیط شامل عوامل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فناوری (اعرابی و خدادادی، ۱۳۸۵).

«اکوموس»^۱ (۲۰۰۱) عوامل اجرا را در چهار دسته محتوا، زمینه، فرایند و برون‌داد تقسیم می‌کند؛ نوبل (۱۹۹۹) نیز در بررسی عوامل اجرا، بین رویکرد ساختارگرا و رویکرد مبتنی بر فرایند یا رفتار تفاوت قائل شد و آن‌ها را از هم متمایز می‌سازد. از نظر محققان ساختارگرا، عوامل مهم در اجرای راهبرد شامل ساختار سازمانی و سازوکارهای کنترلی هستند؛ اما از

دیدگاه محققان رفتاری، عوامل مهم در اجرای راهبرد شامل اجماع استراتژیک، رفتارهای استراتژیک مستقل، رهبری، فرایندهای اجرا و درنهایت فرایندهای ارتباطی و تعاملی هستند. «پتیگرو»^۱ (۱۹۹۱) معتقد است که استراتژی سازمانی در سه دسته زمینه، محتوا و فرایند تقسیم می‌شود. منظور از زمینه، موقعیتی است که یک سازمان در ترکیب آن قرار دارد. زمینه سازمان‌ها می‌تواند به دو دسته داخلی و خارجی تقسیم شود. زمینه داخلی شامل ساختار سازمانی، فرهنگ، توزیع قدرت، منابع داخلی است و زمینه خارجی شامل عناصر گسترده‌تری از محیط یک سازمان می‌شود؛ مانند اقتصاد، قوانین، زمینه اجتماعی و محیطی که سازمان درون آن فعالیت می‌کند. محتوا شامل مواردی چون منابع، ساختار، سیستم‌ها، نیروی انسانی و تاریخچه سازمانی است. فرایند نیز پس از بررسی زمینه سازمانی و محتوای استراتژی (اهداف، پیش‌فرض‌های ذهنی)، آخرین مرحله از مدل مفهومی اجرای استراتژی فرایند است. «آلتونن و ایکاوالکو»^۲ (۲۰۰۲) سه عنصر پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز را ارتباطات و عمل راهبردی، شناسایی و پشتیبانی بازیگران راهبردی و ساختارها و سیستم‌های همسو با راهبرد می‌دانند.

«برنز»^۳ و همکارانش (۲۰۰۸) عوامل کلیدی موفقیت را شامل ۱۸ عامل می‌دانند و آن‌ها را در پنج گروه فرایند تدوین راهبرد، پیاده‌سازی سیستماتیک، کنترل و پیگیری راهبرد، رهبری و مدیریت مدیرعامل و کارکنان باانگیزه و مناسب و درنهایت حکمرانی شرکتی هدایتگر تغییر طبقه‌بندی کرده‌اند.

میرزایی اهرنجانی (۱۳۷۷)، عناصر الگو را به سه شاخه عوامل ساختاری، محتوایی (رفتاری) و زمینه‌ای تقسیم نموده است. علت نام‌گذاری این الگو به سه شاخگی آن است که ارتباط بین عوامل ساختاری، رفتاری و زمینه‌ای به نحوی است که هیچ پدیده یا رویداد سازمانی نمی‌تواند خارج از تعامل این سه شاخه صورت گیرد (میرزایی اهرنجانی، ۱۳۷۷).

-
1. Pettigrew
 2. Aaltonen, P., Ikavalko
 3. Brenes

بسیج ملی: بسیج که معادل واژه «تعبیه» در زمان عربی و «Mobilization» در زبان انگلیسی است (ذوالقدر، ۱۳۸۸: ۴). امام خمینی^(ره) اعتقاد ویژه‌ای به بسیج داشته‌اند، نگاه ایشان به بسیج نگاهی صرفاً ابزاری و تاکتیکی برای وصول به اهداف مقطعی نبوده است، بلکه امام، بسیج مردمی را یک راهبرد می‌دانند بدین معنی که با نفی راهبردهای جاری و متعارف در مبارزه، از مبارزه حزبی و پارلمانی گرفته تا مبارزه مسلحانه، بسیج فراگیر مردمی را به‌عنوان راهبرد بدیل، در فرایند نهضت رهایی‌بخش اسلامی و پس از آن، برای نگهداری از دستاوردهای انقلاب، مطرح می‌کند که پیش از آن هیچ‌گاه در مبارزات ملت ایران سابقه نداشته است (ذوالقدر، ۱۳۸۸: ۵۰).

بسیج از دید مقام معظم رهبری این‌گونه تعریف می‌شود: «بسیج تحقق مردم‌سالاری دینی است ... بعضی خیال می‌کنند این مردم‌سالاری فقط پای صندوق رأی و انتخابات است؛ آن یکی از جلوه‌های مردم‌سالاری دینی است. مردم‌سالاری یعنی براساس دین و براساس اسلام، سالار زندگی جامعه، خود مردم‌اند؛ مردم‌سالاری یعنی این؛ این معنای مردم‌سالاری اسلامی است. بسیج در همه عرصه‌ها مظهر مردم‌سالاری دینی و مردم‌سالاری اسلامی است ... اگر بتواند از قوت و قدرت بسیج استفاده کند، می‌شود اقتصاد مقاومتی مردم‌سالار؛ در علم همین‌جور است، در پیشرفت‌های گوناگون اجتماعی همین‌جور است، در سیاست همین‌جور است؛ مظهر مردم‌سالاری دینی، بسیج است (بیانات در دیدار بسیجیان به مناسبت هفته بسیج؛ ۰۳/۰۹/۱۳۹۵).

از دیدگاه و اندیشه خیلی از حاکمان و نخبگان کشورها، هنوز همه مردم قابلیت مشارکت در اداره جامعه و کشور را ندارند و صرفاً خواص هستند که قابلیت حکومت کردن را دارند؛ که این دیدگاه مورد تأیید اسلام نیست و تمدن نوین اسلامی، تمدنی است که همه مردم در آن نقش دارند. آیت‌الله مصباح یزدی^(ره) و استاد شهید مرتضی مطهری^(ره) دیدگاه عدم‌مشارکت مردم در اداره جامعه و صرفاً حکومت خواص را رد نموده‌اند:

فیلسوف معروف انگلیسی و مبدع تفسیر قهرمانانه تاریخ و به تبع او ویلیام جیمز و فردریک آدامز وود مورخ آمریکایی معتقدند در همه ابعاد و وجوه تمدن و فرهنگ بشری،

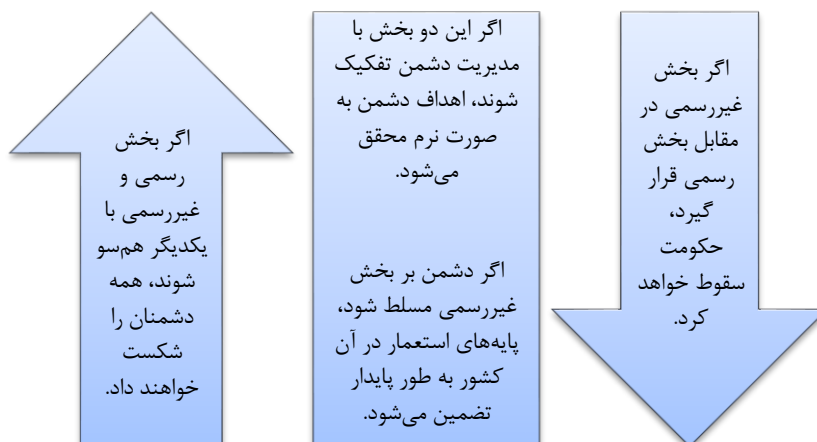
کارهای بزرگ به وسیله تنی چند از افراد بزرگ به وجود آمده است و سایر افراد، که اکثریت قریب به اتفاق انسان‌ها را تشکیل می‌دهند، در این میان اثری نداشته‌اند. این نظریه به عقیده ما غیرقابل اثبات، نادرست و مبالغه‌آمیز است؛ زیرا اولاً معیار قهرمان بودن معلوم نیست و ثانیاً چنین نیست که مبتکران واقعی همه نهضت‌ها، تحولات، و اصلاحات تاریخی و اجتماعی افراد فوق‌العاده‌ای باشند و دیگران فقط دعوتگر و مجری افکار و آرای آنان باشند، بلکه همواره تأثیر متقابل داشته‌اند» (مصباح یزدی، ۱۳۷۸: ۲۳۴-۲۳۵).

حرکت عمومی: رهبر معظم انقلاب در سخنرانی اول خرداد ۱۳۹۸ فرمودند: «ببینید، بیانیه گام دوم یک ترسیم کلی از گذشته و حال و آینده انقلاب است؛ لذا برای گام دوم به یک حرکت عمومی به سمت آن چشم‌انداز نیاز داریم؛ باید یک حرکت عمومی در کشور راه بیفتد؛ البته این حرکت وجود دارد منتها بایستی انضباط پیدا کند، سرعت پیدا کند و پیشرفت‌ش به سمت آن چشم‌انداز محسوس باشد.»

۳. چهارچوب نظری

۳-۱. نظریه‌های بسیج اجتماعی

درست‌ترین و جذاب‌ترین دیدگاه درباره جامعه رسمی و غیررسمی و قضاوت درباره کشورمان توسط پروفسور فرامرز رفیع‌پور در کتاب «دریغ است که ایران ویران شود»، ارائه شده است؛ پروفسور رفیع‌پور که مقاطع تحصیلاتی دکتری و فوق دکتری جامعه‌شناسی خود را در آلمان گذرانده است این مطلب را خوب درک کرده‌اند؛ «استعمار خوب می‌داند که عموماً قدرت بخش غیررسمی بیشتر از قدرت بخش رسمی است (رفیع‌پور، ۱۳۹۵: ۱۳۹).

شکل ۱: نظریه جامعه رسمی و غیررسمی (رفیع‌پور، ۱۳۹۵: ۱۳۹)

۲-۳. نظریه سرمایه اجتماعی

نظریه سرمایه اجتماعی از دیدگاه اندیشمندان غربی از جمله بوردیو، جیمز کلمن، رابرت پاتنام و فوکویاما در سرمایه اجتماعی، قائل به سه عنصر اساسی «آگاهی، اعتماد و مشارکت» بوده و معتقدند این سه عنصر کلیت سرمایه اجتماعی را شکل و میزان و شدت سرمایه اجتماعی بر میزان این سه عنصر در جامعه بستگی دارد و بهره‌مندی از «سرمایه اجتماعی»، منجر به تولید و افزایش قدرت ملی با ایجاد وفاق و همبستگی اجتماعی می‌شود و ملت‌ها قادرند در مسیر تعالی کشور و کسب اعتبار جهانی حرکت نمایند.

دقیق‌ترین مفهوم از سرمایه اجتماعی مربوط به نظریه «پاتنام» است که به عنوان مجموعه‌ای از انجمن‌های افقی در بین مردم نگاه می‌کرد؛ دومین تعبیر از سرمایه اجتماعی را «کلمن» بیان کرده است: تعدادی از عناصر مختلف که دارای دو عنصر مشترک‌اند، همگی وجوهی که در ساختار اجتماعی بوده و کنش‌های بازیگران را صرف‌نظر از اینکه بازیگران فردی باشند یا مشارکتی در داخل ساختار، تسهیل می‌کند (کلمن، ۱۳۷۷: ۲۳۵).

۳-۳. نظریه جامعه مدنی

جامعه مدنی مجموعه‌ای از نهادها، انجمن‌ها و تشکیلات اجتماعی را شامل می‌شود که به دولت و قدرت سیاسی وابسته نبوده و انحصار قدرت در دست گروه اجتماعی یا نهاد سیاسی نیست که مانع از مشارکت و رقابت گروه‌ها و نهادها شود و تحقق جامعه مدنی را دچار مشکل نماید (لاریجانی، ۱۳۷۷: ۱۷۹). به عبارتی حکومت قانون از لوازم جامعه مدنی است و قدرت برتر برای تأمین نظم جامعه مدنی کافی نیست (کاتوزیان، ۱۳۸۵: ۲).

۳-۴. نظریات مردم‌بنیان در چهارچوب نظریه مردم‌سالاری دینی

بررسی نظریات مذکور حاکی از این موضوع هست که دال مرکزی این نظریات فارغ از سوءاستفاده حاکمیت‌های استکباری و استبدادی، همگی حول محور مردم و به عبارتی مشارکت عموم مردم در نظام اجتماعی دلالت دارد. از آنجایی که نظریه مردم‌سالاری دینی توسط امامین انقلاب اسلامی و به‌خصوص توسط امام خامنه‌ای تبیین شده است، در ادامه مروری اجمالی به تجلیات نظریه مردم‌سالاری دینی با تأکید بر جنبه‌های مثبت نظریه‌های مذکور در اندیشه ولایت می‌شود.

جالب و فوق‌العاده است که حضرت امام خمینی معمار کبیر انقلاب اسلامی در تبریک تشکیل جمهوری اسلامی در ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ از تعبیر «امامت امت» صحبت فرموده‌اند تا انقلاب اسلامی با این آرمان بلند و راهبردی بایستی به‌گونه‌ای نقش‌آفرینی و حرکت آفرینی عمومی در سطح جامعه و آحاد مردم بخصوص جوانان به وجود بیاورد تا سطح امامت امت در اداره کشور و جهان برسد.

از منظر امام خامنه‌ای بسیج وسیله و فناوری‌ای است که به‌واسطه آن نصرت خداوند ظهور و بروز می‌کند؛ «در صدر اسلام، حضور آحاد مردم و ایمان مخلصانه آن‌ها، موجب نصرت شد. این، صریح قرآن است. آیه قرآن می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَيْدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ»^۱ یعنی خدای متعال، با نصرت خود و به‌وسیله مؤمنین، پیامبر را تأیید کرد ... بسیج؛ همین

۱. سوره مبارکه انفال، آیه ۶۲: «و کسی است که تو را با یاری خود و به‌وسیله مؤمنان نیرومند ساخت».

نیروی عظیم است... بسیج، یعنی کل نیروهای مؤمن و حزب‌اللهی کشور ما» (بیانات در روز بسیج؛ ۱۳۶۹/۰۹/۰۵).

۳-۵. بیانیه گام دوم انقلاب

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای به مناسبت چهلمین سالروز پیروزی انقلاب اسلامی در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ بیانیه‌ای مهم و راهبردی صادر کردند. مهم‌ترین بخش‌های این بیانیه را در جدول زیر مرور می‌کنیم.

جدول ۲: مروری سریع بر بیانیه گام دوم انقلاب

❖ همه‌چیز علیه ما بود؛ ❖ هیچ تجربه‌ای در برابر ما وجود نداشت؛ ❖ ترکیب جمهوریت و اسلامیت نخستین درخشش انقلاب بود؛ ❖ تقابل دوگانگی «اسلام و استکبار» پدیده برجسته جهان معاصر شد؛ ❖ عظمت پیشرفت‌های چهل‌ساله ایران آنگاه به‌درستی دیده می‌شود که با مدت‌های مشابه در انقلاب‌های بزرگی چون فرانسه و شوروی و هند مقایسه شود؛ ❖ انقلاب منشأ برکات زیادی شده است.	سرگذشت چهل‌ساله انقلاب اسلامی ۱
❖ چالش آن روز بر سر کوتاه کردن دست عمال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی یا رسوا کردن لانه جاسوسی بود؛ امروز چالش بر سر حضور ایران در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن نفوذ آمریکا در منطقه و حمایت از مجاهدان فلسطینی د دفاع از حزب‌الله و مقاومت است؛ ❖ مشکل غرب جلوگیری از خرید تسلیحات ابتدایی برای ایران بود، امروز مشکل او جلوگیری از انتقال سلاح‌های پیشرفته ایرانی به نیروهای مقاومت است؛ ❖ آن روز گمان آمریکا آن بود که با چند خود فروخته یا با چند هواپیما و بالگرد خواهد توانست بر نظام اسلامی فائق آید، امروز برای مقابله، خود را محتاج به یک ائتلاف بزرگ از ده‌ها دولت معاند یا مرعوب می‌بیند.	تفاوت‌های چالش‌های دیروز و امروز انقلاب با مستکبران ۲

۳	ظرفیت‌های مهم کشور برای گام دوم انقلاب	❖ نیروی انسانی مستعد و کارآمد؛ ❖ فرصت‌های مادی کشور.
۴	توصیه‌هایی برای ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (عج)	❖ علم و پژوهش؛ ❖ معنویت و اخلاق^۱؛ ❖ اقتصاد؛ ❖ عدالت و مبارزه با فساد استقلال و آزادی- عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن؛ ❖ سبک زندگی.

۳-۵-۱. پیشرفت‌های علم و فناوری در گام اول

جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب اسلامی همانند تمامی کشورهای دنیا در حال سپری کردن چهار مرحله پیشرفت علمی دانشگاهی است.

❖ مرحله اول، آموزش محوری است، که مرحله نخست علمی در همه دانشگاه‌های

دنیا است. به این صورت که فقط دانشجوی جذب می‌شود و آموزش می‌بیند؛

❖ مرحله دوم، که پس از آموزش محوری آغاز می‌شود، مرحله پژوهش محوری است،

در این مرحله دانشجویان با استفاده از آموزش‌های فراگرفته شده، به پژوهش و تولید مقاله اقدام می‌کنند؛

❖ مرحله سوم، پس از پژوهش محوری جای می‌گیرد. در این مرحله، دانشگاه پژوهش

محور تبدیل به دانشگاه فناور می‌شود. با این توضیح که مقالات از جنبه علمی صرف، به مرحله عملیاتی و تولید فناوری ارتقا می‌یابد.

❖ مرحله چهارم، مرحله نهایی است که در این مرحله، فناوری تولید شده در دانشگاه‌ها

در عرصه اقتصاد اثرگذاری دارد و باعث ایجاد اشتغال و افزودن ثروت ملی می‌شود.

۱. کلان‌روندهای معنویت و اخلاق در گام دوم در دانشگاه دفاع ملی انجام شده است (بیک‌یلندی و آزادی نژاد، ۱۴۰۲:۲۷).

در دوران قبل از انقلاب اسلامی روند علمی دانشگاه‌های کشور در مرحله اول متوقف شده بود. ولی پس از انقلاب و در اواسط دهه هفتاد رستاخیز علمی کشور در پژوهش و تولید علم شروع شد، به‌طوری که سهم ایران از تولید علم دنیا، از حدود یک‌دهم درصد در سال ۱۹۹۶ به ۱/۹۴ درصد در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

۳-۵-۲. پیشرفت جهشی علم و فناوری در گام دوم

پیشرفت جهشی علم و فناوری از مهم‌ترین اولویت‌های کشور بوده و به‌عنوان توصیه اول از توصیه‌های هفتگانه رهبر عزیز انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب برای رسیدن به قله‌های علم و فناوری و برپایی تمدن نوین اسلامی فرمودند: «جوانان کشور با جهاد علمی و جوشاندن چشمه دانش در میان خود با سال‌ها شتاب علمی بالا و عبور از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها به قله‌ها دست‌یافته و دشمن بدخواه و کینه‌توز را ناکام سازند تا به آرمان بزرگ انقلاب که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ) هست» نزدیک شویم» (بیانیه گام دوم).

۴. روش‌شناسی پژوهش

نظریه‌پردازی داده‌بنیاد، یک روش‌شناسی «استقرایی» کشف نظریه است که این امکان را برای پژوهشگر فراهم می‌آورد تا گزارشی نظری از ویژگی‌های عمومی موضوع پرورش دهد، درحالی‌که به‌طور هم‌زمان، پایه این گزارش را در مشاهدات تجربی داده‌ها محکم می‌سازد (Martin & Turner, 1986: 141; Fernandez, 2004:84).

با توجه به ویژگی‌های این تحقیق از قبیل، واقعی بودن داده‌ها (مستقیماً منتسب به امام‌خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)، تنوع بالا و انبوه داده‌ها و در نتیجه، نیازمندی به روش دقیق و نظام‌مند؛ فقدان نظریه یا الگوی نظری قوی در خصوص اندیشه امام‌خامنه‌ای^(مدظله‌العالی)، امکان استفاده از برخی قابلیت‌های سایر روش‌ها و امکان بهره‌مندی از نرم‌افزارهای تحلیل کیفی مثل اطلس

تی.آی باعث گردید تا محقق روش نظریه پردازی داده بنیاد را برای انجام این مقاله انتخاب نماید.

نمونه آماری این تحقیق مجموعه خبرگان دارای ویژگی هایی به شرح زیر است.

جدول ۳: طبقه بندی نمونه آماری

ردیف	جامعه خبرگان	برآورد (نفر)
۱	مدیران و کارشناسان حوزه علم و فناوری کشوری	۶
۲	فرماندهان و مدیران سازمان بسیج، ستاد کل سپاه و ستاد کل نیروهای مسلح	۴
۳	اساتید حوزه و دانشگاه	۴
	جمع	۱۴

ویژگی های جامعه آماری عبارتند از:

- ❖ آشنا با مسائل راهبردی کشور؛
- ❖ طراحان و برنامه ریزان حوزه علم و فناوری؛
- ❖ مدیران سطوح راهبردی سازمان های مسئول در حوزه علم و فناوری کشور؛
- ❖ آشنا با اندیشه های حضرت امام خمینی (ره) و امام خامنه ای (مدظله العالی) در حوزه پیشرفت علم و فناوری؛
- ❖ ترجیحاً دارای مدرک دکتری.

۵. تجزیه و تحلیل داده ها و یافته های پژوهش

در این فصل، یافته های حاصل از مصاحبه های صورت گرفته با خبرگان نمونه آماری با به کارگیری روش های پیش گفته در فصل روش شناسی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و آماده بحث و نتیجه گیری در فصل نهایی تحقیق خواهد شد. محقق با مشورت و کمک اساتید راهنما و مشاور، فهرستی از خبرگان بخش های علم و فناوری کشور (مراکز علمی و

دانشگاهی، مراکز تحقیقاتی، مراکز عملیات فناورانه و سازمان بسیج علمی) تهیه نمود. سعی شد این افراد در سطوح راهبردی شاغل بوده و از تخصص و تجربه بالا برخوردار باشند؛ از بین آن‌ها با تعداد ۱۴ مصاحبه و پس از تأیید اساتید، اعلام کفایت مصاحبه اعلام و محقق وارد مرحله کدزنی شد.

جدول ۴: آمار کدهای باز، محوری و انتخابی

ردیف	سوالات	کد باز	کد محوری	کد انتخابی
۱	عوامل و الزامات ساختاری بسیج ملی در حوزه علم و فناوری	۵۷	۳۰	۹
۲	عوامل و الزامات زمینه‌ای بسیج ملی در حوزه علم و فناوری	۸۹	۵۶	۲۰
۳	چیستی و ویژگی‌های ایجاد حرکت عمومی در پیشرفت علم و فناوری	۱۱۸	۸۲	۱۶
				۴۰
				۶۲
۴	عوامل و الزامات بافتاری و رفتاری تسهیل‌کننده	۴۵	۲۲	۱۲
۵	عوامل و الزامات بافتاری و رفتاری تهدیدکننده	۳۳	۱۷	۱۰
۶	راه‌کارها و راهبردهای اساسی برای حرکت عمومی	۵۶	۳۲	۱۶
	جمع	۳۹۸	۲۲۹	۹۷

در ادامه هر یک از مضامین سازمان‌دهنده و پایه به تفصیل در محدوده این مقاله از دیدگاه ایشان تبیین و توصیف می‌شوند.

جدول ۵: کدهای باز، محوری و انتخابی «مفهوم پیاده‌سازی راهبرد بسیج ملی علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۲	۲	جهاد علمی برای جامعه‌سازی و تمدن سازی
۲	۲	بسیج ظرفیت‌های علمی و فناوری کشور
۳	۲	پژوهش هدفمند برای حل مسائل کشور
۲	۲	شکستن مرزهای دانش و کسب مرجعیت علمی
۳	۲	ایجاد باورها و شکل‌دهی عزم‌ها (ما می‌توانیم)
۲	۲	هنجارسازی حرکت ملی در پیشرفت
۲	۲	تمایز الگو با غرب و تعمیم به جبهه مقاومت

جدول ۶: کدهای باز، محوری و انتخابی «ابعاد پیاده‌سازی راهبرد بسیج ملی علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۱۲	۴	مردم
۳	۲	بازار و مصرف
۱	۱	نهاده‌ها
۵	۲	شبکه‌ها و ارتباطات
۳	۲	دانشگاه‌ها و مراکز علمی
۲	۱	زیرساخت‌ها
۱	۱	قوانین و مقررات
۱۳	۲	منابع و تسهیلات

جدول ۷: کدهای باز، محوری و انتخابی «شاخص پیاده‌سازی راهبرد بسیج ملی علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۳	۲	چشم‌اندازسازی
۳	۲	صبر و استقامت
۳	۳	شجاعت و ریسک‌پذیری
۸	۲	امید و روحیه بسیجی
۴	۲	جهاد کبیر
۲	۱	یادگیری در عمل
۴	۴	انگیزه و علاقه‌مندی
۹	۵	سرعت و جهش (محسوس بودن)
۳	۲	انضباط
۴	۲	بهره‌وری
۴	۴	تطبیق اقدامات با اهداف
۵	۴	خلاقیت و نوآوری
۲	۲	تخصص و تعهد
۲	۲	مشارکت عمومی و بسیج امکانات ملی
۶	۵	هم‌افزایی و انسجام

جدول ۸: کدهای باز، محوری و انتخابی «عوامل و الزامات ساختاری بسیج ملی علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۸	۵	ایجاد دانشگاه‌ها، اندیشکده‌ها، مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان برای نهاد مردمی (بسیج، کمیته امداد، بنیاد مستضعفان و ...)

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۱۱	۷	حلقه‌های میانی اجرایی در حوزه علمی، پژوهشی، حل مسئله و مستشاری در استان‌ها، شهرستان‌ها متصل و متصف به نهادهای مردمی
۴	۲	اختیار ایجاد ساختارهای منعطف برای حلقه‌های میانی
۳	۱	ایجاد ساختار مناسب برای حرکت عمومی در نظام ملی نوآوری به‌ویژه برای حلقه‌های میانی علم و فناوری
۶	۲	هیئت‌های اندیشه‌ورز متشکل از حلقه‌های میانی در وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی
۴	۲	ایجاد قرارگاه هماهنگی و نظارت بر حلقه‌های میانی علم و فناوری
۲	۲	نهاد سنجش اثربخشی حرکت عمومی و ساختارهای وابسته آن
۴	۲	بورس تجاری‌سازی ایده‌ها، خدمات و محصولات حلقه‌های میانی
۱۵	۶	تقویت ساختار سازمان بسیج برای هدایت حلقه‌های میانی

جدول ۹: کدهای باز، محوری و انتخابی «عوامل و الزامات زمینه‌ای بسیج ملی در حوزه علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۷	۴	فناوری‌های اجتماعی ایرانی-اسلامی تمدن‌ساز (وقف، جشن نیکوکاری و ...)
۶	۳	شکست در شاخص‌های تمدنی غرب و جذابیت بسیج (مقاومت) برای جهانیان
۴	۲	زنجیره‌ای بودن مسیر تولید علم و فناوری و امکان ایجاد حرکت عمومی در آن
۳	۲	بستر ارتباط واحدهای صنعتی و خدماتی با دانشگاه
۸	۵	ظرفیت‌های استفاده و به‌کارگرفته نشده در گام اول
۴	۳	اسناد بالادستی (نقشه جامع علمی کشور الگو اسلامی ایرانی پیشرفت) مسیر پیشرفت را مشخص کرده‌اند

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۴	۳	سرمایه‌گذاری و تقویت سایر توصیه‌های بیانیه گام دوم (عدالت، استقلال و ...)
۳	۲	قابلیت الگو شدن موفقیت‌های کلیدی گام اول (نظامی، هسته‌ای و ...) برای سایر حوزه‌های ملی و منطقه‌ای
۱۵	۶	ظرفیت پذیرش فناوری‌های نرم بومی (بسیج، جهاد سازندگی، راهیان نور، کلینیک صنعت و ...)
۳	۲	معطوف شدن و گره خوردن همه اقدامات گام دوم (توصیه‌ها) به تمدن سازی نوین اسلامی
۲	۲	همگرایی و توافق مسئولان حلقه‌های میانی با یکدیگر و نهادها و سازمان‌ها
۲	۱	نیازهای اساسی امت‌سازی و تمدن‌سازی در کشور، منطقه و جهان
۱	۱	سیره علمای شیعه در شبکه‌سازی تولید و نشر معارف اسلامی
۴	۴	وجود ظرفیت‌های فرهنگی و ادبی فاخر و غنی کار گروهی در منابع دینی و ایرانی
۵	۳	ظرفیت و قابلیت بیانیه گام دوم برای سیاست‌گذاری چهل سال آینده؛
۳	۳	رویکرد نظرات، روش، منش (قول، فعل و تقریر) امامین انقلاب برای ایجاد حرکت عمومی علم و فناوری
۱۰	۷	وجود اقشار اجتماعی، مسائل حل نشده و موضوعات اساسی که نیاز به تشکیل حلقه‌های میانی برای ایجاد حرکت عمومی از پایین به بالا دارد
۵	۳	نگاه انقلابی، روحیه انقلابی و عمل جهادی در گام دوم

جدول ۱۰: کدهای باز، محوری و انتخابی «عوامل و الزامات بافتاری و رفتاری تسهیل‌کننده بسیج

ملی در حوزه علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۹	۳	تنظیم قوانین و مقررات و اسناد بالادستی (سند راهبردی دانش حرکت عمومی)

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۵	۲	مسئولیت دادن و آموزش به مردم برای افزایش سرمایه اجتماعی امید
۳	۲	ساختارهای اثربخش رسانه‌ای برای بسیج علم و فناوری
۴	۲	انتفاع بخش خصوصی و جبران خدمات کارگزاران از منافع بسیج علم و فناوری
۵	۳	نگاه و باور مسئولین دولتی و نهادها مردمی به حرکت عمومی (عبادت قلمداد شدن ایجاد حرکت عمومی)
۲	۱	طراحی فرایندها و خروجی‌های علمی و فناوری بر مبنای ایجاد تمدن نوین اسلامی
۴	۲	برخورد مثبت با خلاقیت ایده‌های دانشجویی، بسیجی و مردمی
۵	۳	ترویج سبک و شیوه دفاع مقدس و اربعین (خودجوش) در حلقه‌های میانی بسیج علم و فناوری
۲	۲	ضمانت جلب نصرت الهی با بسیج ملی علم و فناوری تمدنی
۱	۱	کرسی‌های نظریه‌پردازی بومی
۳	۱	تفکر بسیجی و جهادی در مسئولین و متولیان بسیج علم و فناوری
۲	۱	فرهنگ انقلاب علمی (خانه فرهنگ و شورای دانش‌آموزی)

جدول ۱۱: کدهای باز، محوری و انتخابی «عوامل و الزامات بافتاری و رفتاری تهدیدکننده بسیج

ملی در حوزه علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۲	۱	قرار نگرفتن تفکر خلاق در دروس آموزشی
۳	۲	کارمندی شدن پژوهشگران و محدود شدن ایده‌پردازان به تولید مقاله
۵	۳	تولید درآمد صرف از نوآوری و تعارض سیاست‌های نوآوری با فرهنگ اجتماعی و تمدنی
۲	۱	جذب و سازمان‌دهی نخبگان و فارغ‌التحصیلان کشور توسط دشمن

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۲	۱	پایان‌نامه‌هایی که مسائل کشور و تمدن نوین اسلامی را حل نمی‌کند
۳	۲	تحریم صدور فناوری‌ها، محصولات و خدمات تمدن‌ساز
۱	۱	کم‌توجهی نخبگان به راهبرد حرکت عمومی و نرم‌افزار حلقه‌های میانی
۱	۱	وابستگی به مواد و محصولات زیرساختی
۸	۳	تمدنی نگاه نکردن و تغییر دولت‌ها برای ایجاد و پیگیری زیرساخت و حرکت عمومی
۶	۲	کاهش قدرت بسیج ملی و انحراف در نسل جوان با ترویج ناامیدی و شبهه‌افکنی

از مجموع ۳۹۸ کدباز در مصاحبه با خبرگان، تعداد ۵۲ کدباز برای سؤال «راه‌کارها و راهبردهای اساسی برای حرکت عمومی» اختصاص داده شد و ۳۶ کد محوری و ۱۶ کد انتخابی برای آن تعیین شد.

جدول ۱۲: کدهای باز، محوری و انتخابی «راه‌کارها و راهبردهای اساسی برای حرکت عمومی بسیج ملی در حوزه علم و فناوری»

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۳	۱	هم‌سوسازی سیاست‌های کاربردی علم و فناوری کشور با محور مقاومت و کشورهای دوست برای تمدن‌سازی نوین اسلامی
۱	۱	تغییر رویکرد از شاگردی به استادی در علم و فناوری در منطقه
۲	۱	همگراسازی حرکت‌های مردمی در بسیج علم و فناوری برای امور راهبردی و تمدنی کشور
۲	۲	تقویت آرمان‌خواهی در حلقه‌های میانی علم و فناوری به‌سوی فتح قله‌های تمدنی
۴	۲	اعتماد و حل مسائل کشور با اولویت استفاده از حلقه‌های میانی علم و فناوری

کدهای باز	کد محوری	کد انتخابی
۳	۲	واگذاری نقش راهبری در مطالبه و پیگیری بسیج علم و فناوری به حلقه‌های میانی
۵	۲	استفاده هم‌زمان از حلقه‌های میانی برای تولید علم و رسیدن به مرجعیت علمی با مسئله‌یابی، مسئله‌سازی و حل مسئله کشور
۴	۲	دعوت و واگذاری مسئولیت به حلقه‌های میانی خلاق در علم و فناوری برای ایجاد تحول در کشور
۳	۲	مردمی‌سازی و ایجاد رقابت کارآمد و اثربخش در بسیج علم و فناوری در حلقه‌های میانی
۲	۱	سرمایه‌گذاری برای پیشران شدن حوزه علم و فناوری برای پیشرفت در سایر توصیه‌های بیانیه گام دوم انقلاب
۲	۱	شناسایی و خنثی کردن فعالیت دشمن در استفاده از ظرفیت‌های ملی، وابسته نگه‌داشتن و خصوصاً ناامید کردن نخبگان
۳	۲	ایجاد حلقه‌های میانی هدایت نخبگان و آحاد مردم در تکامل زنجیره‌های علم و فناوری
۴	۲	تشویق نوآوری اجتماعی و مشارکت مردمی (پیشران محوری پیشرفت) برای تولید علم و فناوری به‌خصوص حوزه علوم انسانی
۴	۱	ایجاد حلقه‌های میانی تولید راه‌کارهای عملی بسیج علم و فناوری در مسائل ضروری کشور
۱۰	۷	تقویت فرهنگ، روحیه، عزم و مهارت‌های مدیریت جهادی و بسیجی در مدیران کشور و حلقه‌های میانی برای سرعت و ضمانت و ابتکار در رسیدن به اقتدار علم و فناوری دشمن‌شکن
۴	۳	محوریت دادن به سازمان بسیج برای حمایت و پشتیبانی از حلقه‌های میانی شتاب‌دهنده جهش علم و فناوری در کشور

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

پاسخ سؤال اصلی: الگوی پیاده‌سازی بسیج علم و فناوری یا ایجاد حرکت در علم و فناوری کشور منتج از این تحقیق با روش داده‌بنیاد، هم به عوامل ساختاری و هم به عوامل زمینه‌ای یا بافتاری و هم به عوامل رفتاری توجه کرده است و هم به مقوله‌محوری و بنیادین ایجاد حرکت عمومی و بسیج شده علم و فناوری که شامل مفهوم، ابعاد و شاخص‌های آن است توجه کرده است. در این الگو به راهبردها و راهکارهای بسیج علم و فناوری در گام دوم ضمن توجه به عوامل تسهیل‌کننده و تهدیدکننده آن توجه شده است.

در راستای بحث امامت امت رهبر کبیر انقلاب و یا مردم‌سالاری دینی امام خامنه‌ای، فناوری اجتماعی بسیج مردمی با ایجاد حرکت عمومی و تحول‌خواهی هم در فرایندهای اجتماعی و هم در جهت‌گیری‌ها به کمک انقلاب اسلامی در تحقق اهداف بلند کمک کرده است. این فناوری اجتماعی در طول این سال‌ها کارکرد خود را نشان داده و شاخص‌های عملکردی منحصربه‌فردی را به منصه ظهور رسانده که ما از آن به روحیه بسیجی یاد می‌کنیم. این روحیه در گام اول انقلاب و در پیشرفت علم و فناوری باعث موفقیت‌های چشم‌گیر در برخی از علوم و فناوری‌ها شد. شهید سلیمانی در بسیج مقاومت، شهید فخری زاده و احمدی روشن‌ها در هسته‌ای و ... از نمونه‌های آن هستند. اکنون در گام دوم، فناوری اجتماعی باید به تمام حوزه‌ها و علوم و فناوری تمدن‌ساز ساز گسترش پیدا کند تا منجر به شکستن مرزهای دانش و فتح قله‌های فناوری شود و از مقام و دوران «شاگردی» به دوران و مقام «استادی» در سطح منطقه و جهان برسیم.

(بیانید، توصیہ اول)

● ۱۰۰٪ از مردم ایران

• مسئولیت پذیر برای جوانان
• اسرار خدا است بر کسی که مسئولیت پذیر

اسلامی

414 2017-2018 2006-08 2006-08

Example

(159A/05/01)

چرخه تحول

مردم

زیرساخت‌ها

تجارت و خدمات

کشاورزی و منابع طبیعی

توسعه پایدار

توسعه اقتصادی

توسعه اجتماعی

توسعه محیط زیست

1. گسترش اشتغال و اشتغالزایی

2. بهبود زیرساخت‌ها

3. جذب و سازماندهی سرمایه

4. پایداری زیست‌محیطی

5. پایداری اجتماعی

6. پایداری اقتصادی

7. تقویت حکمرانی

8. ارتقای کیفیت زندگی

9. واکاوی و ارزیابی

10. تقویت نظام حکمرانی

معاونت برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری

دفتر مطالعات و تحقیقات

شکل ۲: الگوی پیاده‌سازی راهبرد بسیج ملی در پیشرفت علم و فناوری در گام دوم انقلاب

مفهوم، هویت و ماهیت پیاده‌سازی بسیج علم و فناوری در هفت عنوان به دست آمد که در یافته‌ها و الگوی پیاده‌سازی (پاسخ سؤال اصلی) به آن اشاره شده و ابعاد، حوزه‌ها و یا بازیگران پیاده‌سازی بسیج علم فناوری نیز در هشت مورد و شاخص‌های پیاده‌سازی بسیج علم و فناوری در پانزده مورد اشاره شده است.

پیامدهای پیاده‌سازی بسیج علم و فناوری مبتنی بر منویات و مطالبات صریح امام خامنه‌ای در بیانیه گام دوم مفروض و عبارتند از: «طلوع خورشید ولایت عظمی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) و «تمدن‌سازی نوین اسلامی» و شاخص‌های کلان سنجش پیامدهای بسیج علم و فناوری نیز مبتنی بر منویات و مطالبات صریح امام خامنه‌ای در بیانیه گام دوم عبارتند از:

- ❖ سریع (عبور از مرزهای دانش، برنده مسابقات علمی، حرکت پرشتاب)؛
- ❖ منضبط (جهاد علمی دشمن‌شکن، انقلاب علمی سازمان‌یافته، کشور کارآمد و پیشرفته)؛
- ❖ جوان‌گرا (جبران عقب‌ماندگی علمی، مسئولیت‌پذیری جوانان، تأمین کادر امیدوار انقلاب)؛
- ❖ محسوس (حل مسائل انقلاب؛ تمرکز، هدایت و پیگیری لحظه‌به‌لحظه) تا فتح قله‌های دانش و فناوری).

۶-۱. پیشنهادها

۱. معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری برای ایجاد حرکت عمومی و بسیج علم و فناوری تمدن‌ساز و متناسب با عصر ظهور، نسبت به تدوین و ابلاغ آیین‌نامه، دستورالعمل‌ها و شیوه‌نامه‌های پیاده‌سازی حضور مؤثر حلقه‌های میانی اقدام نماید.
۲. کلیه مسئولین حلقه‌های میانی بسیج علم و فناوری در سراسر کشور برای شکل‌گیری و به‌روزرسانی «قرارگاه هماهنگی و نظارت حلقه‌های میانی بسیج علم و فناوری» سالانه طی انتخابات رسمی و علنی مسئولین قرارگاه مذکور را در کشور انتخاب کنند.

۳. نهادها و مراکز ملی مرتبط با مردم (مثل سازمان بسیج مستضعفین، کمیته امداد وزارت جهاد و ...) پژوهش‌هایی مشابه این رساله را برای ایجاد حرکت عمومی و بسیج در سایر توصیه‌های شش‌گانه بیانیه گام دوم (معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و سبک زندگی) انجام دهند.

۴. دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های انقلابی (دانشگاه امام صادق^(ع)، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشگاه امام حسین^(ع) و سایر دانشگاه‌های برتر کشور)، برای بهره‌گیری از حلقه‌های میانی جهت ایجاد حرکت عمومی و پیشرفت جهشی علم و فناوری، الگوهای متناسب با رسالت و مأموریتشان را در ابعاد بومی تعریف و اجرا نمایند.

فهرست منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- بیانات حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه)
- بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)
- اعرابی، سید محمد؛ صالحی، اعظم؛ خدادادی، عباس (۱۳۸۵). *مدل تطبیقی چالش‌های اجرایی در پیاده‌سازی سند چشم‌انداز*. فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک شماره ۲۸.
- بحرانی، عطیه؛ فروتنی، زهرا (۱۴۰۲). *مفهوم و پیشران‌های مرجعیت علمی در گفتمان تمدنی مقام معظم رهبری* (مدظله‌العالی)، مجله رهیافت، دوره ۳۲، شماره ۳، پیاپی ۸۷.
- بیک‌بیلندی، حسین؛ احمدی مقدم، اسماعیل؛ صفایی، عبدالحسین (۱۴۰۲). *کلان روندهای معنویت و اخلاق در گام دوم انقلاب اسلامی از منظر امام‌خامنه‌ای* (مدظله‌العالی). فصلنامه مطالعات استراتژیک، شماره ۲۷.
- حسن‌بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰). *مدیریت راهبردی*، تهران، انتشارات سمت.
- حقیقی، محمد؛ منوریان، عباس؛ قوام‌پور، سعید؛ رسولیان، سعیده (۱۳۸۸). *بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت برنامه‌ریزی استراتژیک در شرکت ملی گاز ایران*، نشریه مدیریت بازرگانی، شماره ۳.
- دیوید، فردآر (۱۳۹۰). *مدیریت راهبردی*، مترجمین: دکتر پارسائیان، علی، دکتر اعرابی، سید محمد، چاپ بیستم، تهران، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ذوالقدر، محمد باقر (۱۳۸۸). *مبانی و ابعاد بسیج ملی*، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۸۸.
- راجی، سید محمد حسین (۱۳۹۸). *گام تمدن‌ساز، بسط بیانیه گام دوم انقلاب*، نشر معارف، تهران.
- رستمی، محمد باقر؛ مخبر دزفولی، محمد باقر؛ دهقان، نبی‌الله (۱۳۹۵). *ارائه الگوی پیاده‌سازی نقشه جامع علمی کشور براساس رویکرد پارادایمی روش نظریه‌مبنایی*. فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۶.
- رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۹۵). *دریغ است که ایران ویران شود*، چاپ دوم، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- رهنورد، فرج‌الله (۱۳۹۳). *شناسایی عوامل کلیدی موفقیت در اجرای راهبردهای سازمانی: مطالعه موردی مرکز صداوسیما آذربایجان شرقی*، مدیریت بهره‌وری سال هفتم، شماره ۲۸.

- سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ (ج ۵، صص ۸۹-۱۰۴). تهران: موسسه آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی.
- شجاعی، محمد مهدی و همکاران (۱۳۸۷)، *مبانی مفهومی سرمایه اجتماعی*، تهران، پژوهشکده مطالعات فرهنگی وزارت علوم تحقیقات و فناوری.
- شکرخواه، یونس (۱۳۷۶). *تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی (رحمت‌الله علیه)*، شماره ۲۲.
- فرزین، میثم (۱۳۹۹). *الگوی پیاده‌سازی سند راهبردی تصویر مطلوب سپاه پاسداران انقلاب اسلامی*، دانشگاه عالی دفاع ملی.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۸۵)، *حکومت قانون و جامعه مدنی*، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۷۲.
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷)، *بنیادهای نظریه اجتماعی*، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی.
- لاریجانی، محمدجواد (۱۳۷۷)، *تدوین، حکومت و توسعه*، تهران: مؤسسه فرهنگی اندیشه معاصر
- مبینی‌دهکردی، علی، نرجس سرعتی آشتیانی (۱۳۸۸)، *مدیریت استراتژیک برای رهبران (رهنمودهایی استراتژی)*، تهران: انتشارات موسسه بین‌المللی انرژی.
- مجیدی، محمدرضا؛ سبزی کریم آبادی، یونس (۱۴۰۰)، *جایگاه حلقه‌های میانی در حکمرانی تشکیلاتی و نقش آن در تمدن‌سازی، با نگاهی به مقوله تحزب*، دوفصلنامه علمی مطالعات بنیادین تمدن نوین اسلامی، دوره ۵، شماره ۱.
- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۷۸). *نظریه سیاسی اسلام*. جلد دوم. قم: انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
- میرزایی اهرنجان، حسن (۱۳۷۷). *در جستجوی یک طرح نظری برای شناخت و تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر بر وجدان کاری و انضباط اجتماعی در سازمان؛ قزوین: دانشگاه آزاد اسلامی*.

References

- Aaltonen, P., Ikavalko, H. (2002), Implementing Strategies Successfully. Integrated Manufacturing Systems, 13 (6), 415-18.
- Brenes, E. R., Mena, M., & Molina, G. E. (2008), "Key Success Factors for Strategy Implementation in Latin America." Journal of Business Research, 61(6), 590-598.
- Critenden, V., & Critenden, W. (2008), Building a capable organization: The eight levers of strategy implementation. Business Horizons, 51(4), 301-309.
- David, F. A. (1995), translated by Ali Parsaeian, SM Arabi. strategic management. Eighth printing, culture and management Press. (in Persian)
- manganment studies, Vol. 24, No6, pp 649-70
- Martin, Patricia Y & Turner, Barry A. (1986), Grounded Theory and Organizational Research, The Journal of Applied Behavioral Science, 22(2).
- Noble, C.H. (1999). Building the Strategy Implementation Network. Business Horizons, 19-27
- Okumus ,Fevzi. (2001). Towards a strategy implementation framework. International Journal of Contemporary Hospitality Management.13(7) ,327-338.
- Okumus ,Fevzi. (2003). A framework to implement strategies in organizations. Management Decision.41(9) ,871-882.
- Pettigrew, A.M (1987) Context and action in the transformation of the firm, Journal of

